

APTEEKIDE UURING 2019

Tellijä: Sotsiaalministeerium

Töö teostajad: Eesti Uuringukeskus OÜ
Norstat Eesti AS

Mai 2019

SISUKORD

UURINGU TAUST.....	3
KÜSITLUSMETOODIKA JA VALIM.....	4
ANDMETE ANALÜÜS	7
TULEMUSED.....	8
APTEEKIDE KAUGUS EESTIMAALASTE ELU- VÕI TÖÖKOHAST.....	8
HINNANGUD APTEEGITEENUSTELE JA NENDE KÄTTESAADAVUSELE	10
KOKKUVÕTE.....	13

UURINGU TAUST

Norstat Eesti AS viis 2019. aasta mais Sotsiaalministeeriumi tellimusel Eesti elanike seas läbi küsitluse, mille eesmärk oli uurida apteekide kaugust eestimaalaste elu- või töökohast ning hinnanguid erinevate apteekidega seotud teemade osas.

Käesolev aruanne annab ülevaate uuringu peamistest tulemustest ning teeb tulemuste põhjal kokkuvõtte. Aruande lisamaterjalidena esitatakse elanikkonnaküsitluse eestikeelne ankeet ning andmetabelid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes.

KÜSITLUSMETOODIKA JA VALIM

Küsitlus viidi läbi ajavahemikul 14.05–21.05.2019 Eesti 15-aastaste ja vanemate elanike seas. Intervjuud toimusid vastavalt vastaja emakeelele kas eesti- või venekeelsena. Küsitluses osales 1173 vastajat.

Küsitlus viidi läbi Norstat Eesti omnibussi raames kombineeritud meetodina. Omnibussi valim koosnes 80% ulatuses telefoniintervjuudest ning 20% ulatuses veebiintervjuudest. Tulenevalt omnibussi fookusest 18+ vanuses vastajatele, laiendati antud küsitluse jaoks olemasolevat valimit 15–17-aastaste vastajate lisamisega.

Telefoninumbrid intervjuudeks genereeriti vastavalt Eestis kasutusel olevatele numbrivahemikele ning võeti kasutusse andmebaasist juhuslikus järjekorras, tagades nii erinevate operaatorite ning erineval ajal välja antud numbrite kasutamise. Ühele numbrile helistati 1-3 korda.

Veebiuuringus pöördui küsitlusega Norstati Eesti veebipaneeli vastajate poole sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel (sugu, rahvus, vanus, elukoht, haridus). Üks vastaja sai esmase uuringukutse ning maksimaalselt kaks meeldetuletust.

Valim vastas Eesti elanikkonna struktuurile soo, vanuse, rahvuse, maakonna (Tallinn ja muu Harjumaa eraldi jaotusena) ning hariduse lõikes.

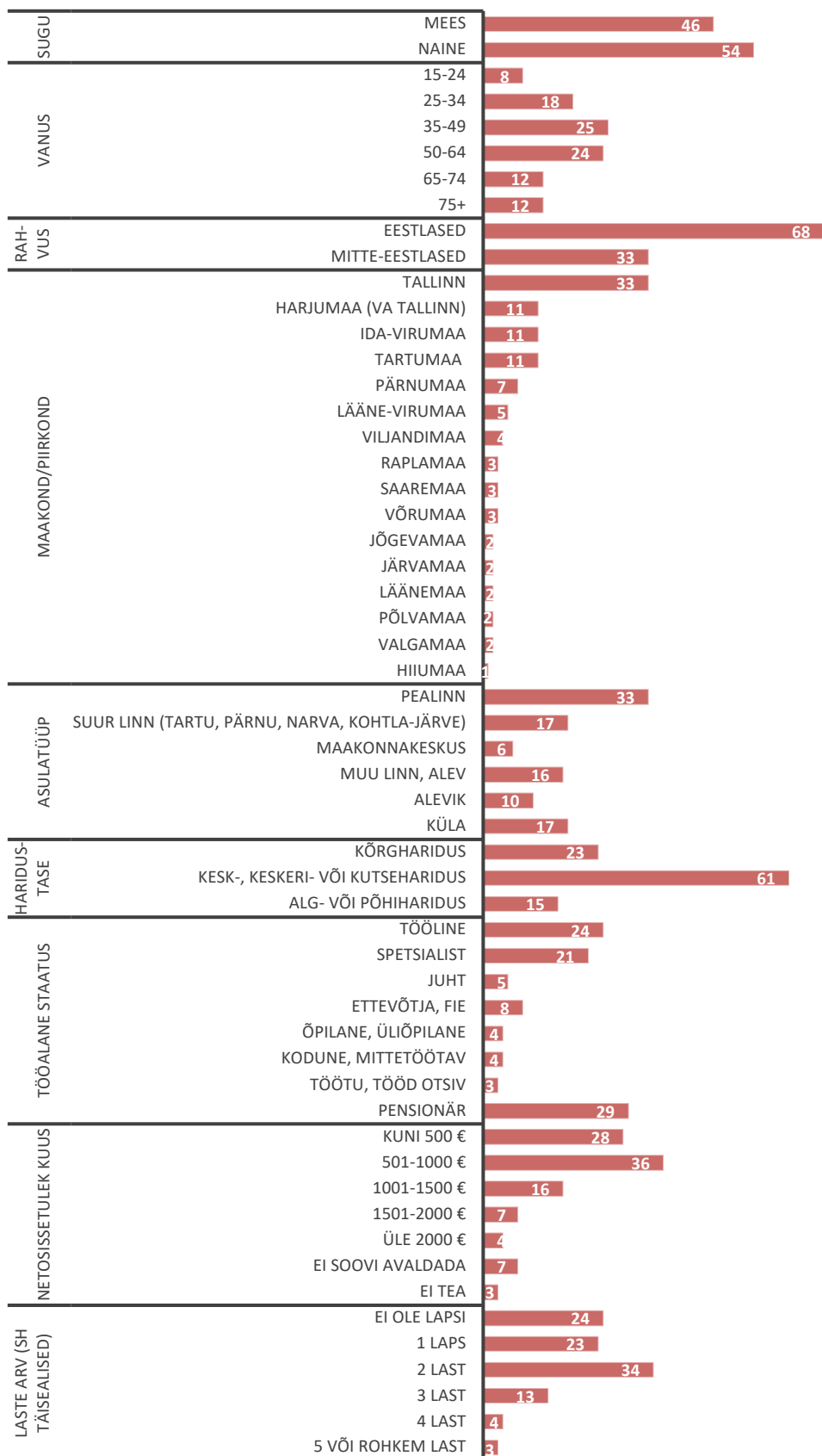
Saadud küsitlustulemi ja statistilise mudeli võrdlemisel ilmnenu erisuste vähendamiseks arvutati välja kaal vastavalt sotsiaal-demograafiliste tunnuste jaotusele (sugu, vanus, rahvus, maakond, haridus; tabel 1).

Tabel 1. Eesti elanike üldpopulatsioon, kaalumata ja kaalutud valim.

		Üldkogum		Kaalumata valim		Kaalutud valim	
		N	%	N	%	N	%
	KOKKU	1067016	100	1173	100	1000	100
SUGU	Mehed	491398	46	515	44	460	46
	Naised	575618	54	658	56	540	54
VANUS	15-24	89875	8	104	9	84	8
	25-34	190911	18	214	18	179	18
	35-49	252331	24	342	29	254	25
	50-64	250112	23	272	23	241	24
	65-74	146554	14	140	12	123	12
	75+	137233	13	101	9	119	12
RAHVUS	Eestlased	714 900	67	861	73	674	67
	Mitte-eestlased	352 116	33	312	27	326	33
ELUKOHT	Tallinn	351278	33	373	32	330	33
	Harjumaa (va Tallinn)	119660	11	125	11	112	11
	Hiiumaa	8049	1	9	1	8	1
	Ida-Virumaa	115229	11	106	9	107	11
	Jõgevamaa	24395	2	18	2	23	2
	Järvamaa	25222	2	35	3	24	2
	Läänemaa	17042	2	21	2	16	2
	Lääne-Virumaa	48647	5	59	5	46	5
	Põlvamaa	21117	2	19	2	20	2
	Pärnumaa	69655	7	102	9	65	7
	Raplamaa	26788	3	28	2	26	3
	Saaremaa	27696	3	22	2	20	2
	Tartumaa	118718	11	151	13	111	11
	Valgamaa	23669	2	33	3	22	2
	Viljandimaa	38531	4	42	4	36	4
	Võrumaa	30035	3	30	3	28	3
HARIDUS	Põhiharidus	145824	14	176	15	142	14
	Kesk- ja kutseharidus	582602	55	718	61	564	56
	Kõrgharidus	338590	32	279	24	295	30

Joonis 1 annab ülevaate uuringus osalenute üldistest sotsiaal-demograafilistest näitajatest.

Lisaks hindasid Eesti elanikud ka oma tervislikku seisundit – 32% pidas oma tervist heaks, 23% üsna heaks, 33% keskmiseks, 7% üsna halvaks ja 5% halvaks.

Joonis 1. Vastajate profiil sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes (%).

ANDMETE ANALÜÜS

Käesoleva uuringu tulemused on laiendatavad Eesti vähemalt 15-aastasele elanikkonnale, sealjuures jääb maksimaalse valimivea suurus 95-protsendisel usaldusnivool 2,83% piiridesse (väiksemate alagruppide vaatlemisel võib viga olla suurem).

Analüüsis on kasutatud kaalutud andmeid.

Statistilist olulisust mõõdeti Hii-ruut testidega taustatunnustest soo, vanuse, rahvuse, hariduse, tööalase staatuse, ühe kuu netosissetuleku, laste olemasolu, asula tüübi ja oma tervisele antud hinnangu lõikes. Raportis on välja toodud vaid need erinevused, mis osutusid statistiliselt olulisteks ning mida saab seega laiendada ka üldkogumile.

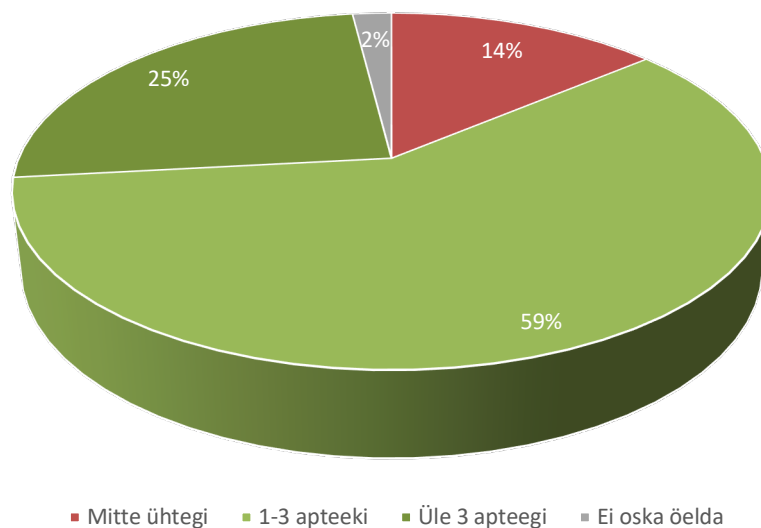
Andmete analüüsimiseks kasutati statistikaprogramme SPSS ja MS Excel.

Käesolevas raportis on tulemused illustreeritud jooniste ja tabelitena. Joonistel ja tabelites toodud andmed on ümmardatud ja seetõttu võib ridade või veergude summa moodustada kohati üle või alla 100%.

TULEMUSED

Apteekide kaugus eestimaalaste elu- või töökohast

Ligi 60% Eesti elanike hinnangul asub nende elu- või töökohast ühistranspordiga või jalgsi liikudes kuni 15 minuti kaugusel üks kuni kolm apteeki ning neljandiku eestimaalaste elu- või töökoha läheduses on neid isegi rohkem (joonis 2). Mitte ühtegi apteeki pole aga veerandtunnise teekonna kaugusel 14% elanikest.

Joonis 2. Elu- või töökohast ühistranspordiga või jalgsi liikudes kuni 15 minuti kaugusele jäävate apteekide arv (%).

Mitte ühtegi apteeki ei jäänud elu- või töökohast kuni 15 minuti kaugusele kõige sagedamini 65–aastastel ja vanematel elanikel (18%), kellel oli samas ka kõige harvemini üle kolme lähedal asuva apteegi (16%).

Eestlaste seas oli mitte-eestlastest sagedamini nii neid elanikke, kellel jäi elu- või töökohast 15-minutilise teekonna kaugusele üle kolme apteegi (26% vs 21%) kui mitte ühtegi apteeki (16% vs 8%).

Madalamate haridustasemetega võrreldes oli rohkem elu- või töökoha lähedasi apteeke kõrgharidusega inimestel – üle kolme apteegi jäi viieteistminutilise teekonna kaugusele kolmandikul kõrgharidusega inimestest, 24% kesk-, keskeri või kutseharidusega inimestest ning 15% alg- või põhiharidusega inimestest.

Samuti on üle kolme apteegi elu- või töökohast kuni 15 minuti kaugusel sagedamini ilma lasteta elanikel (29% vs 24%).

Töölase staatuse lõikes eristusid apteekide kauguse osas elu- või töökohast teistest gruppidest enim juhid ja pensionärid – üle kolme apteegi on 15 minuti kaugusel 38% juhtidest ja 16% pensionäridest, samas kui mitte ühtegi apteeki ei jää sellisele kaugusele 5% juhtide ning 21% pensionäride puhul.

Sissetulekuvahemike lõikes on apteegiteenus kõige kättesaadavam elanikele, kelle netosissetulek ühes kuus jääb vahemikesse 1001-1500 ja 1501-2000 eurot – 35%-36% neist jääb elu- või töökohast 15 minuti kaugusele üle kolme apteegi ning 6-7% mitte ühtegi apteeki.

Asula tüüpide lõikes ilmnes ootuspäraselt, et kõige kättesaadavam on apteegiteenus pealinlastele ning kõige vähem külade elanikele – kui pealinlaste seas oli neid, kellel ei jäänud elu- või töökohast ühistranspordiga või jalgsi liikudes 15 minuti kaugusele mitte ühtegi apteeki vaid 2%, siis külaelanike seas oli vastav osakaal ligi 50%.

Regioonide lõikes oli apteegiteenuse kättesaadavus samuti parim Tallinnas, kus 15 minuti kaugusel kodust või töökohast oli üle kolme apteegi 34% elanikest. Kõige halvemaks võib aga apteegiteenuse kättesaadavust pidada Kesk-Eestis (Raplamaa, Järvamaa, Viljandimaa, Jõgevamaa), kus viieteistminutilise teekonna kaugusel oli üle kolme apteegi 15% ning mitte ühtegi apteeki neljandikul elanikest.

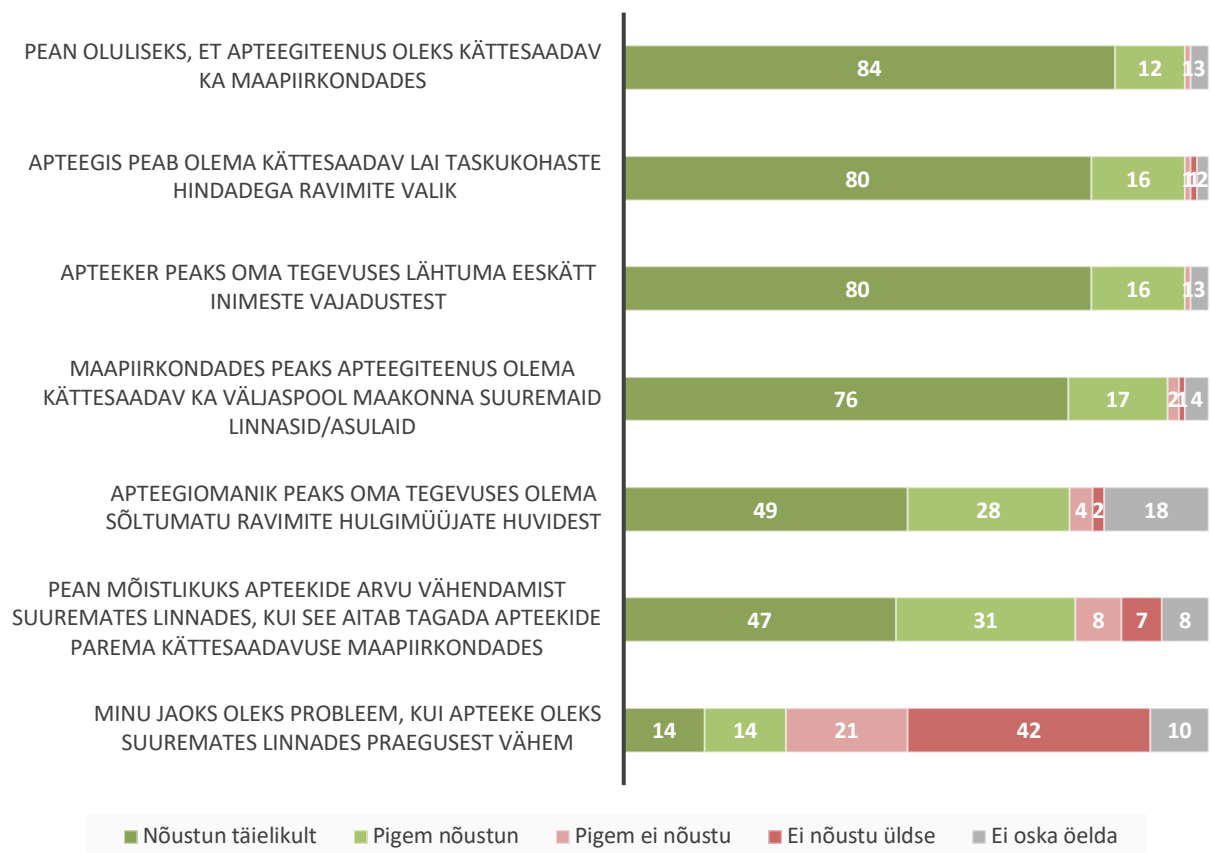
Tähelepanuväärne on seegi, et veerandil eestimaalastest, kes hindavad oma tervist üsna halvaks, ei ole elu- või töökohast ühistranspordiga või jalgsi liikudes kuni 15 minuti kaugusel mitte ühtegi apteeki.

Hinnangud apteegiteenustele ja nende kättesaadavusele

Apteegiteenuseid ja nende kättesaadavust puudutavatest väidetest nõustusid eestimaalased enim (vähemalt 84% „nõustun täielikult“) sellega, et apteegiteenuse kättesaadavus ka maapiirkondades on oluline (joonis 3). 80% Eesti elanikest oli ka veendunud, et apteegis peab olema kättesaadav lai taskukohaste hindadega ravimite valik ning apteeker peaks oma tegevuses lähtuma eeskätt inimeste vajadustest nagu raviminõustamine ja vajalike ravimite kättesaadavuse tagamine. Ligi $\frac{3}{4}$ Eesti elanikest pooldas täielikult ka seisukohta, et maapiirkondades peaks apteegiteenus olema kättesaadav ka väljaspool maakonna suuremaid linnasid ja asulaid.

Eelpooltooduga võrreldes mõnevõrra vähemal määral nõustuti sellega, et apteegiomanik peaks oma tegevuses (nt ravimite valik ja kaupade paigutus apteegis, toodete reklaam) olema sõltumatu ravimite hulгимүүjate huvidest ning peeti mõistlikuks apteekide arvu vähendamist suuremates linnades (Tallinn, Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu), kui see aitab tagada apteekide parema kättesaadavuse maapiirkondades (joonis 3).

Apteekide praegusest väiksemas arvus suuremates linnades (Tallinn, Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu) enamasti probleemi ei nähtaks.

Joonis 3. Eesti elanike hinnangud apteegiteenustele ja nende kättesaadavusele (%).

Väitega, et **apteegiomanik peaks oma tegevuses** (nt ravimite valik ja kaupade paigutus apteegis, toodete reklaam) **olema sõltumatu ravimite hulgimüüjate huvidest**, nõustusid kõige kindlamalt („*nõustun täielikult*“) eesti rahvusest (52%), 50–64-aastased (57%), kõrgharidusega (60%), juhtivatel kohtadel töötavad (68%), kuus üle 2000-eurost netopalka teenivad (60%) ning lapsevanematest (51%) Eesti elanikud. Samuti olid selles enim veendunud oma tervist üsna heaks pidavad (56%) eestimaalased. Asula tüüpide lõikes eritusid aga teistest enim suuremate linnade (Tartu, Pärnu, Narva, Kohtla-Järve) elanikud, kes pooldasid antud seisukohta täielikult kõige harvemini (44%).

Kindlal veendumusel („*nõustun täielikult*“), et **apteeker peaks oma tegevuses lähtuma eeskätt inimeste vajadustest** nagu raviminõustamine ja vajalike ravimite kättesaadavuse tagamine, olid sagedamini naised (83%) kui mehed (75%) ning lastega (82%) kui lasteta (74%) elanikud. Samuti süvenes antud veendumus vanuse kasvades – 15–24-aastastest jagas seda veendumust 70%, 35–49-aastastest 80% ning 75-aastastest ja vanematest juba ligi 90%. Kõige harvemini olid sel seisukohal aga alg- või põhiharidusega (72%) inimesed, õpilased või üliõpilased (61%) ning oma tervislikku seisukorda heaks hindavad eestimaalased (75%).

Väitega, et **apteegis peab olema kättesaadav lai taskukohaste hindadega ravimite valik**, olid täielikult nõus keskmisest harvemini kõrgema sissetulekuga (netopalk 1001-1500 € kuus 70%; üle 2000 € kuus 77%) ning üsna hea (78%) või hea (80%) tervisega eestimaalased.

Apteegiteenuse maapiirkondades kättesaadavuse oluliseks pidamise osas esines olulisi erinevusi vaid selles osas, kui palju apteeke jääb elanike elu- või töökohast jalgsi või ühistranspordiga liikudes kuni 15 minuti kaugusele. Kõige olulisemaks („*nõustun täielikult*“) pidasid seda eestimaalased, kelle lähiümbruses asus 1-3 apteeki (87%).

Väitega, et **maapiirkondades peaks apteegiteenus olema kättesaadav ka väljaspool maakonna suuremaid linnasid ja asulaid** nõustusid täielikult sagedami naised (78%) ja mitte-eestlased (84%) ning kõige harvemini ettevõtjad või FIE-ed (62%) ja kõige kõrgema sissetulekuga (netopalk üle 2000 euro kuus) eestimaalased (57%).

Praegusest väiksemas apteekide arvus suuremates linnades (Tallinn, Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu) näevad probleemi („*nõustun täielikult*“) sagedamini mitte-eestlased (22%), 15–24-aastased (19%), alg- või põhiharidusega eestimaalased (16%) ning üsna halva (20%) või halva (19%) tervisega eestimaalased. Samuti peavad seda mõnevõrra sagedamini probleemseks suuremate linnade elanikud ise – 15% tallinlastest ja 17% teiste suuremate linnade (Tartu, Pärnu, Narva, Kohtla-Järve) elanikest, samas kui külaelanike seas on vastav osakaal 8%, maakonnakeskustes 7%, alevikes 11% ning muudes linnades ja alevites 14%.

Seevastu keskmisest harvemini („*ei nõustu üldse*“) näevad **praegusest väiksemas apteekide arvus suuremates linnades** probleemi kõrgeima sissetuleku grupi (netopalk üle 2000 € kuus) esindajad (60%), ettevõtjad/FIE-d (51%) ning lapsevanemad (44%).

Maapiirkondades apteekide parema kättesaadavuse tagamiseks apteekide arvu vähendamist suuremates linnades peavad mõistlikuks („*nõustun täielikult*“) sagedamini eestlased (53%) kui mitte-eestlased (35%) ning naised (50%) kui mehed (44%). Sellega täielikult nõustujaid on enam ka 65–74-aastaste (55%) ning 75-aastaste ja vanemate (54%)

eestimaalaste, alg- või põhiharidusega elanike (54%), lapsevanemate (50%), ettevõtjate/FIE-de (55%) ja pensionäride (54%) ning kuus netopalgana 1501-2000 eurot teenivate elanike (53%) hulgas. Vaadates apteegiteenuse kättesaadavust, pooldavad seda ideed täielikult kõige sagedamini inimesed, kelle elu- või töökohast 15 minuti kaugusele ei jää mitte ühtegi apteeki (62%).

Suuremate linnade elanikud ise toetavad aga **maapiirkondades apteekide parema kättesaadavuse tagamiseks apteekide arvu vähendamist suuremates linnades** harvemini kui alevike ja külade elanikud – kui alevike ja külade elanikest nõustus selle mõttega täielikult 60-61%, siis pealinlastest 42% ja teiste suuremate linnade elanikest 36%.

Apteekide arvu vähendamist suuremates linnades, kui see aitab tagada apteekide parema kättesaadavuse maapiirkondades, toetavad kõige vähem ka oma tervislikku seisundit halvaks pidavad eestimaalased, kellest kümnendik ei nõustu antud mõttega üldse ning täielikult nõustub 39%.

KOKKUVÕTE

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Eesti elanikud peavad vajalikuks, et apteekides oleks kättesaadav lai taskukohaste hindadega ravimite valik ning apteeker lähtuks oma tegevuses eeskätt inimeste vajadustest (mõlema väitega nõustus täielikult 80%). Mõnevõrra vähemal määral nõustuti sellega, et apteegiomanik peaks olema oma tegevuses sõltumatu ravimite hulгимüüjate huvidest („nõustun täielikult“ 49%, „pigem nõustun“ 28%).

Apteegiteenuse kättesaadavuse vajalikkusele maapiirkondades on tugev elanike toetus („nõustun täielikult“ 84%) ning valdavalt arvatakse, et maapiirkondades peaks apteegiteenus olema kättesaadav ka väljaspool maakonna suuremaid linnasid ja asulaid („nõustun täielikult“ 76%).

Apteekide praegusest väiksemas arvus suuremates linnades (Tallinn, Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu) enamasti probleemi ei nähtaks (63%).

Samuti on olemas valmisolek apteekide arvu vähendamiseks suuremates linnades (Tallinn, Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu), kui see aitab tagada apteekide parema kättesaadavuse maapiirkondades (pigem või täielikult nõus kokku 78%). Suuremate linnade elanikud ise toetavad seda võimalust aga vähemal määral – kui alevike ja külade elanikest nõustus selle mõttega täielikult ligi 60%, siis pealinlastest 42% ja teiste suuremate linnade elanikest 36%.

Apteekide praegusest väiksemas hulgas suuremates linnades näeks keskmisest sagedamini probleemi ka üsna või väga halva tervisega Eesti elanikud („nõustun täielikult“ 19-20%).

Halva tervisega eestimaalased ei toeta kõige sagedamini ka apteekide arvu vähendamist suuremates linnades, kui see aitab tagada apteekide parema kättesaadavuse maapiirkondades („nõustun täielikult“ 39%).

Apteegiteenuse kättesaadavus on üldiselt hea – kuni 15 minuti kaugusele elu- või töökohast jääb vähemalt üks apteek 85% Eesti elanikest. Oluliselt halvem on olukord aga Eestimaa külades, kus pooltel elanikel pole mainitud kaugusel mitte ühtegi apteeki.

Tähelepanuväärne on seegi, et veerandil eestimaalastest, kes hindavad oma tervist üsna halvaks, ei ole elu- või töökohast ühistranspordiga või jalgsi liikudes kuni 15 minuti kaugusel mitte ühtegi apteeki.